

EVALUAREA NIVELULUI DE FORMARE A COMPETENȚELOR-CHEIE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL

Anatol GREMALSCHI, doctor habilitat, profesor universitar,

anatol_gremalschi@ipp.md

Rezumat. Este analizată experiența de evaluare a nivelului de formare și dezvoltare a competențelor-cheie în context european și global. Sunt abordate problemele ce țin de relevanța, veridicitatea și corectitudinea rezultatelor evaluării.

Introducere

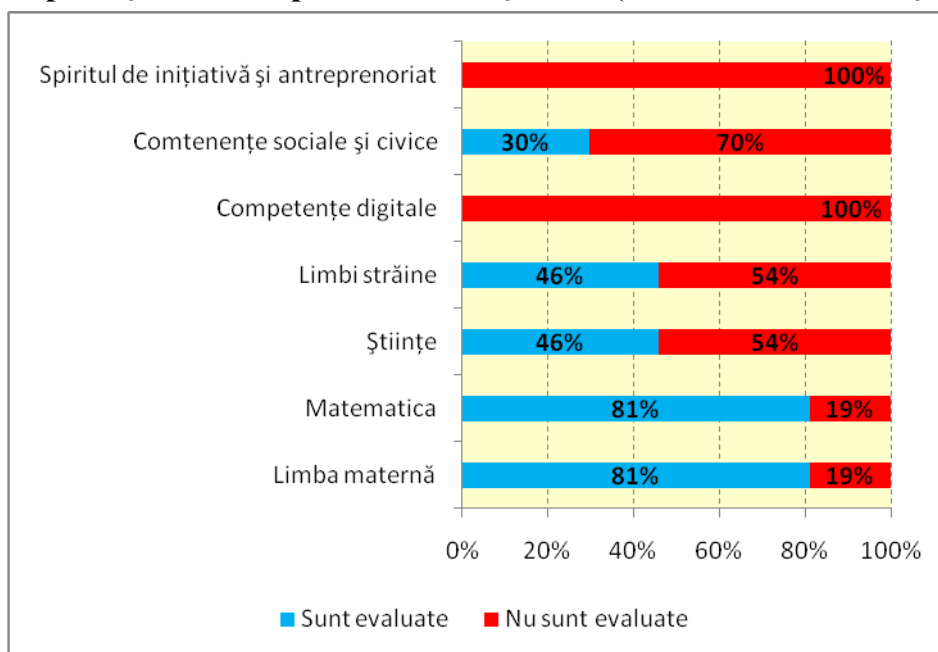
Evaluarea reprezintă o parte indispensabilă a procesului de învățământ, fiind un instrument deosebit de important atât în asigurarea calității educației, cât și în măsurarea eficacității și eficienței acesteia. Odată cu trecerea de la curriculumul centrat pe obiective la cel centrat pe competențe, evaluarea acestora a devenit un subiect important în cercetarea pedagogică și în dezvoltarea de politici educaționale. Nu ar trebui să trecem cu vederea și faptul că, uneori, în școli se învață doar ceea ce se evaluează, iar conținuturile evaluării determină, în mare măsură, conținuturile predării și învățării.

În această lucrare sunt abordate problemele ce mai persistă în sistemul educațional din Republica Moldova, probleme, care, în mare parte, sunt o consecință a lipsei în mediile pedagogice și decizionale a unui consens privind metodologiile de organizare a evaluărilor (interne sau externe) și rolul rezultatelor evaluării în dezvoltarea viitoarei cariere profesionale a absolvenților (admiterea în universități, în condițiile masificării învățământului superior, nu se mai bazează pe criterii de performanță).

Experiența țărilor din Uniunea Europeană

Formele de evaluare a competențelor-cheie. În țările Uniunii Europene, evaluarea elevilor are o varietate de forme și utilizează instrumente și metode de evaluare diferite. Modelele utilizate pot fi interne sau externe, formative sau sumative, iar rezultatele pot fi folosite în diverse scopuri [1]. Cea mai larg răspândită practică de evaluare în sistemele educaționale europene o reprezintă testările naționale ale elevilor. Aceste evaluări se efectuează în baza testelor standardizate și a examinărilor stabilite la nivel central. Rezultatele testelor naționale sunt utilizate pentru acordarea certificatelor și/sau pentru monitorizarea și evaluarea școlilor sau a sistemului ca întreg. Testele naționale sunt mai puțin frecvent folosite în scopuri formative, de exemplu, pentru a identifica nevoile specifice de învățare ale elevilor. Testele naționale pot fi susținute de către toți elevii sau pot fi administrate doar unui eșantion de elevi.

Figura 1. Distribuția sistemelor educaționale din țările UE după evaluarea competențelor-cheie prin testări naționale (nivelurile ISCED 1 și 2)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din "Dezvoltarea competențelor-cheie în școlile din Europa: Provocări și Oportunități pentru Politică. Raport Eurydice, 2012"

Din datele statistice disponibile rezultă că cel mai frecvent, prin testări naționale, sunt evaluate două competențe-cheie, și anume, Limba maternă și Matematica. Ponderea sistemelor educaționale¹ din țările Uniunii Europene în care sunt evaluate aceste competențe este de 81%. Competențele în limbi străine și științe, competențele sociale și civice sunt evaluate prin testări naționale în mai puțin de jumătate din sistemele educaționale din țările europene. În nici unul din sistemele educaționale europene nu sunt evaluate prin testări naționale competențele digitale și cele de antreprenoriat.

Organizarea și desfășurarea testărilor standardizate naționale. Modul de organizare a testărilor standardizate naționale se caracterizează prin mai mulți indici, principalii din ei fiind:

- numărul și componența disciplinelor acoperite de testările naționale;
- modul de desfășurare a testărilor naționale: interne, semiexterne și externe;
- gradul de standardizare a itemilor incluși în testele administrate în scopuri de evaluare;
- modul de utilizare a rezultatelor la testele naționale pentru a determina cariera școlară a elevilor;
- diseminarea rezultatelor individuale ale școlilor la testele naționale;

¹ Numărul sistemelor educaționale nu coincide cu numărul țărilor ce fac parte din Uniunea Europeană, întrucât în unele din ele există câteva sisteme (de exemplu, în Belgia, în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord).

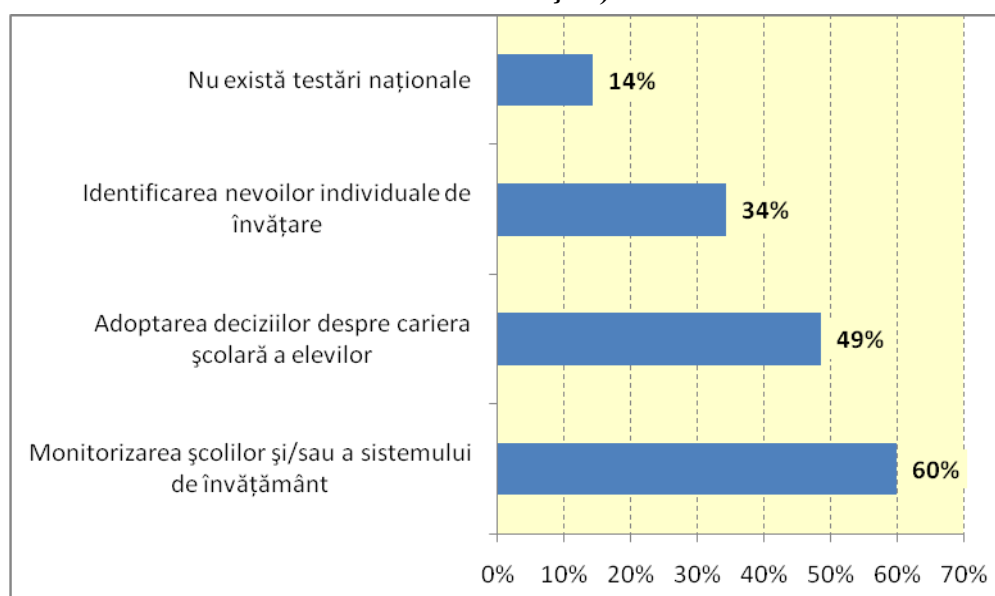
- comunicarea rezultatelor la testele naționale către autoritățile locale;
- mecanismele de utilizare a rezultatelor testărilor naționale pentru îmbunătățirea prestației școlilor și în monitorizarea calității învățământului.

O analiză detaliată a acestor factori, efectuată în baza rezultatelor anului de studiu 2008/2009, nivelurile de învățământ ISCED 1 (învățământul primar) și ISCED 2 (învățământul secundar inferior), poate fi găsită în lucrarea [2]. În continuare vom prezenta doar câteva aspecte ale modului de organizare și desfășurare a testărilor naționale, care au stârnit discuții controversate atât în mediul pedagogic, cât și în rândul elevilor și părinților.

Primul aspect se referă la *obiectivele testării*. În spațiul european, monitorizarea școlilor și/sau a sistemului de învățământ reprezintă principalul obiectiv urmărit prin organizarea și desfășurarea testărilor naționale. Astfel, cota sistemelor educaționale ce urmăresc acest obiectiv în numărul total de sisteme educaționale ale țărilor din Uniunea Europeană este de 60%.

Accentuăm faptul că în Republica Moldova, tradițional, acest obiectiv era urmărit doar în partea ce ține de monitorizarea întregului sistem de învățământ, fără a analiza și publica datele la nivelul fiecărei instituții de învățământ. Doar începând cu anul de studii 2013/2014, fiecare instituție de învățământ a fost obligată să publice "Fișa de raportare a școlii", care conține rezultatele demonstrate de elevi la testările naționale la absolvirea învățământului primar, gimnazial și liceal.

Figura 2. Distribuția sistemelor educaționale din țările UE după principalele obiectivele ale testărilor naționale standardizate (nivelurile ISCED 1 și 2)

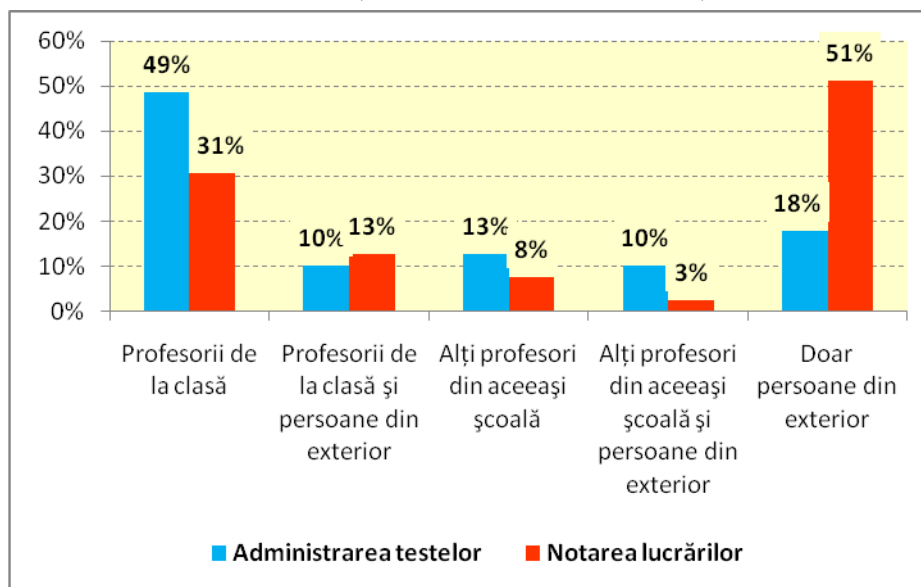

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din "Testarea națională a elevilor în Europa: obiectivele, organizarea și utilizarea rezultatelor. Brussels: Eurydice, 2009"

Alte obiective ale testărilor naționale standardizate, urmărite de sistemele educaționale din Uniunea Europeană, constau în adoptarea deciziilor despre cariera școlară a elevilor (49%) și identificarea nevoilor individuale de învățare (34%).

Al doilea aspect al testărilor naționale se referă la *persoanele însărcinate cu administrarea testelor naționale standardizate și notarea lucrărilor elevilor*.

Figura 3. Distribuția sistemelor educaționale din țările UE după categoria de persoane însărcinate cu administrarea testelor și notarea lucrărilor elevilor (nivelurile ISCED 1 și 2)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor din "Testarea națională a elevilor în Europa: obiectivele, organizarea și utilizarea rezultatelor. Brussels: Eurydice, 2009"

După cum rezultă din datele statistice, în aproape o jumătate din țările europene (49%), testele naționale standardizate sunt administrate doar de către cadrele didactice din clasă. De asemenea, în unele sisteme educaționale europene, testele naționale standardizate sunt administrate de cadrele didactice de la clasă și persoane din exterior (10%), alți profesori din aceeași școală (13), alți profesori din aceeași școală și persoane din exterior.

În aspectul notării lucrărilor elevilor în cazul testelor naționale standardizate, situația este alta. Chiar dacă în 49% din sistemele educaționale europene testele naționale standardizate sunt administrate de către cadrele didactice de la clasă, doar în 31% din cazuri lucrările sunt notate tot de acești profesori. În general, în cazul notării lucrărilor elevilor, se observă o tendință de externalizare a acestei etape a evaluării.

Rolul testărilor naționale în cariera școlară a elevilor. În majoritatea absolută a țărilor (98%), rezultatele testărilor naționale din învățământul primar și cel secundar inferior nu întrerup în nici un fel parcursul școlar al elevilor. Accentuăm faptul că această constatare se referă doar la învățământul primar și cel secundar inferior, nivele de învățământ care în țările Uniunii Europene sunt obligatorii.

Totuși, rezultatele testărilor naționale standardizate sunt importante în adoptarea de decizii referitoare la cariera școlară a elevilor. Astfel, în circa 36% din sistemele educaționale europene, rezultatele testărilor naționale standardizate reprezintă baza pentru acordarea de certificate la sfârșitul învățământului primar, secundar inferior sau la ambele. În câteva sisteme educaționale europene, rezultatele testărilor naționale standardizate de la sfârșitul învățământului secundar inferior pot influența accesul la învățământul secundar superior sau direcționa elevul spre un anumit profil al următoarei instituții de învățământ, de exemplu, general sau vocațional.

Menționăm faptul că în Republica Moldova rezultatele evaluărilor naționale la anumite discipline, atât la absolvirea gimnaziului (învățământul secundar inferior), cât și la absolvirea liceului (învățământul secundar superior), nu pot limita libertatea de alegere de către ei a profilului studiilor pe care ei intenționează să le urmeze în viitor.

Evaluările internaționale

Cele mai răspândite evaluări internaționale sunt PISA (*Programme for International Student Assessment* – Programul pentru evaluarea internațională a elevilor), PIRLS (*Progress in International Reading Literacy Study* – Programul de evaluare internațională a elevilor la lectură), TIMSS (*Trends in International Mathematics and Science Study* – Programul de evaluare internațională a elevilor la matematică și științe).

În viziunea cercetătorului Eugen Cabac, evaluările TIMSS răspund la întrebarea "Ce parte a curriculumului școlar la matematică și științe este achiziționată de către elevi?", iar evaluările PISA – la întrebarea "În ce măsură învățământul îl pregătește pe elev pentru viață?". Conform acestei abordări, cele două întrebări se completează una pe alta. Conform opiniei cercetătorului, "TIMSS evaluează preponderent resursele elevului, care îi permit să demonstreze competența, iar PISA evaluează competențele elevului. Din această perspectivă, este necesară participarea Republicii Moldova în ambele cercetări internaționale" [3, pag. 70].

Evaluarea TIMSS. Programul de evaluare internațională a elevilor la matematică și științe TIMSS este implementat de către Asociația Internațională pentru Evaluarea Rezultatelor Educaționale (IEA). Republica Moldova a participat doar la evaluările TIMSS din anii 1999 (clasa a VIII-a), 2003 (clasele a IV-a și a VIII-a) și 2007. Conform rezultatelor evaluării din anii 1999 și 2003, Republica Moldova și-a menținut fără mari schimbări poziția în clasamentele internaționale. Astfel, în cazul clasei a IV-a, elevii din țara noastră au acumulat la matematică 504 puncte, media internațională fiind de 495 de puncte, iar la științe – 496 de puncte, media fiind de 489 de puncte. Comparativ cu anul 1999, în cazul clasei a VIII-a, țara noastră a înregistrat o creștere cu 12 puncte a scorului la științe și o scădere cu 9 puncte a scorului la matematică.

Menționăm faptul că o confruntare directă a rezultatelor evaluărilor internaționale cu rezultatele evaluărilor naționale este imposibilă din următoarele considerente [4, pag. 55]:

- în cazul evaluărilor TIMSS testarea se face la finele clasei a 8-a, pe când în Republica Moldova evaluările naționale se fac la sfârșitul clasei a 9-a;
- subiectele propuse în cazul evaluărilor internaționale sunt, în linii mari, mai simple ca cele utilizate în cazul evaluărilor curente și finale din sistemul de învățământ din Republica Moldova.

În anul 2007 administrarea testelor în țara noastră a fost efectuată de către o agenție guvernamentală, însă, din motive necunoscute, rezultatele testărilor nu au fost publicate.

Evaluarea PIRLS. Evaluarea PIRLS cercetează capacitatea elevului de a acumula informație prin citire și de a o utiliza cu succes în practica de toate zilele. Capacitatea de a citi este considerată ca o activitate fundamentală a copilului de creștere intelectuală, posibilitate de a învăța, de a progresa.

Republica Moldova a participat la evaluările PIRLS în anii 2001 și 2006. În cazul evaluărilor PIRLS din anul 2006, comparativ cu anul 2001, punctajul Republicii Moldova înregistrând o creștere ușoară: de la 492 la 500 de puncte în cazul *Succesului în citire*; de la 480 la 492 de puncte în cazul *Experienței de citire* și de la 505 la 508 puncte în cazul *Capacității de utilizare a informației citite* [5].

În ansamblu, din rezultatele evaluărilor TIMSS și PIRLS, care, amintim, răspund într-o anumită măsură la întrebarea "Ce parte a curriculumului școlar este achiziționată de către elevi?", derivă concluzia că la acea vreme rezultatele sistemului educațional din Republica Moldova erau comparabile cu cele ale țărilor din regiune. Conform punctajelor acumulate, în clasamentele TIMSS și PIRLS, țara noastră se poziționa aproape de mediile internaționale.

Evaluarea PISA. Programul de evaluare internațională a elevilor PISA reprezintă un studiu comparativ al cunoștințelor și competențelor elevilor de 15 ani în domeniul lecturii, matematicii și al științelor. În ansamblu, Programul PISA are drept scop estimarea nivelului de pregătire a tinerilor pentru a utiliza cunoștințele și competențele pe care le-au obținut în școală, acasă și în alte circumstanțe, pentru a activa în calitate de membri de succes ai societății. Evaluarea se face pe următoarele domenii: alfabetizarea matematică, rezolvarea de probleme, alfabetizarea la citire/ lectură și alfabetizarea științifică.

Din rezultatele demonstrate de elevii din Republica Moldova derivă următoarele concluzii [6, pag. XVI]:

(1) În conformitate cu nivelul PISA în domeniul citirii, elevii din Republica Moldova au obținut media 388 de puncte – indice mai mic decât nivelul mediu, atestat în toate țările OECD, echivalent nivelului mediu estimat pentru Albania, Argentina și Kazahstan.

(2) În Moldova, 43% din elevi sunt competenți în domeniul citirii, având nivelul de cunoștințe egal sau mai mare decât noțiuni elementare, ceea ce este suficient pentru a participa efectiv și productiv în viața societății. Marea majoritate a elevilor au un nivel de cunoștințe care nu depășește pe cel al noțiunilor elementare în citire.

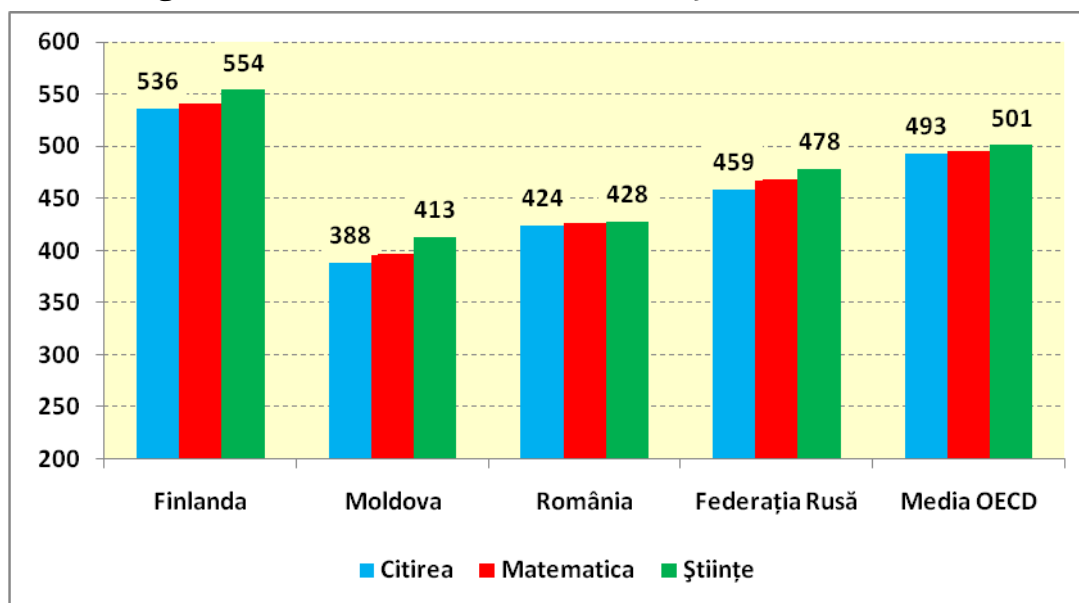
(3) În domeniul matematicii, elevii din Moldova au atins media 397 de puncte. Acest indice este mai mic decât mediile demonstrate de elevii evaluați din țările OECD. În Moldova, 39% din elevi posedă noțiuni elementare de matematică care le permit rezolvarea problemelor esențiale de integrare socială. În Moldova, nu există diferență statistică între competențele deținute de către băieți și de către fete în cunoștințele de matematică.

(4) Evaluarea elevilor din Republica Moldova în domeniul științelor este apreciată cu 413 puncte, nivel similar celui din țara cu cel mai mic indice OECD – Mexic. În Moldova, 53% din elevi au noțiuni elementare la științe, care le permit să participe activ în rezolvarea situațiilor de viață, adiacente acestei sfere. În Moldova, diferența dintre competențele băieților și ale fetelor la științe constituie 14 puncte în favoarea fetelor.

La prima vedere, aceste concluzii, fiind expuse în termeni neutri și diplomatici, ar putea să nu reprezinte un motiv de îngrijorare. Situația se schimbă însă dacă analizăm nu cota elevilor ce au atins nivelele minime de competență, ci cota celor care au rămas sub nivelele în cauză.

Astfel, din concluzia (2) rezultă că, în anul 2010, circa 57% din elevi nu erau competenți în domeniul citirii, ei nu aveau noțiunile elementare, necesare pentru a participa efectiv și productiv în viața societății. Într-un mod similar, din concluzia (3) rezultă că, în același an, circa 61% din elevi nu posedau noțiunile elementare de matematică, noțiunile lipsă fiind necesare pentru rezolvarea problemelor esențiale de integrare socială. Din concluzia (3) derivă faptul că, la acea vreme, circa 47% din elevi nu aveau noțiunile elementare la științe, aceste noțiuni fiind necesare pentru participarea activă în rezolvarea situațiilor de viață, adiacente acestei sfere.

Figura 4. Rezultatele evaluării internaționale PISA 2009+

Sursa: PISA 2009 Plus Results

Accentuăm faptul că evaluarea PISA se bazează pe definițiile de competențe recomandate de OECD, care, în general, nu coincid întocmai cu cele utilizate în documentele curriculare din Republica Moldova. Programul PISA evaluează în ce măsură și-au dobândit elevii aflați la finalul educației obligatorii unele dintre cunoștințele și deprinderile de bază care sunt esențiale pentru participarea deplină la viața socială. În toate ciclurile de evaluare, domeniile de bază sunt acoperite nu doar în termenii stăpânirii curriculumului școlar, ci, în special, în termenii cunoștințelor și deprinderilor necesare în viața adultă. Prin urmare, evaluările PISA se fac nu din perspectiva determinării nivelului de stăpânire de către absolvenții învățământului obligatoriu a curriculumului școlar, care diferă de la o țară la alta, ci din perspectiva nivelului de pregătire a acestor absolvenți pentru viață.

Totuși, diferențele conceptuale în definirea competențelor-cheie și diversitatea de abordări în programele internaționale de evaluare a acestor competențe nu ar trebui să servească drept motiv pentru a nu le utiliza în analiza calității, eficacității și eficienței sistemului educațional din Republica Moldova. Astfel, după cum pe bună dreptate se menționează în studiile axate pe analiza politicilor de evaluare a rezultatelor învățării, "... Performanța Republicii Moldova la evaluarea internațională PISA 2009+ este o ilustrare de fond a simptomelor și provocărilor care vizează calitatea sistemului. Rezultatele PISA 2009+ denotă că performanța elevilor cu vârsta de 15 ani la lectură, matematică și științe este printre cele mai joase din regiune. Diferența de performanță dintre Moldova și vecinii săi, inclusiv din CSI, este estimată la doi ani de școlarizare. Conform PISA, peste jumătate din elevii de 15 ani din Moldova nu au nivelul de bază de competență la lectură și

matematică, necesar pentru a participa în mod eficient și productiv la viața socioeconomică. Aceste rezultate arată necesitatea continuării, consolidării și extinderii reformelor ce vizează curriculumul, evaluarea elevilor, cadrelor didactice și a manualelor" [7, pag. 9].

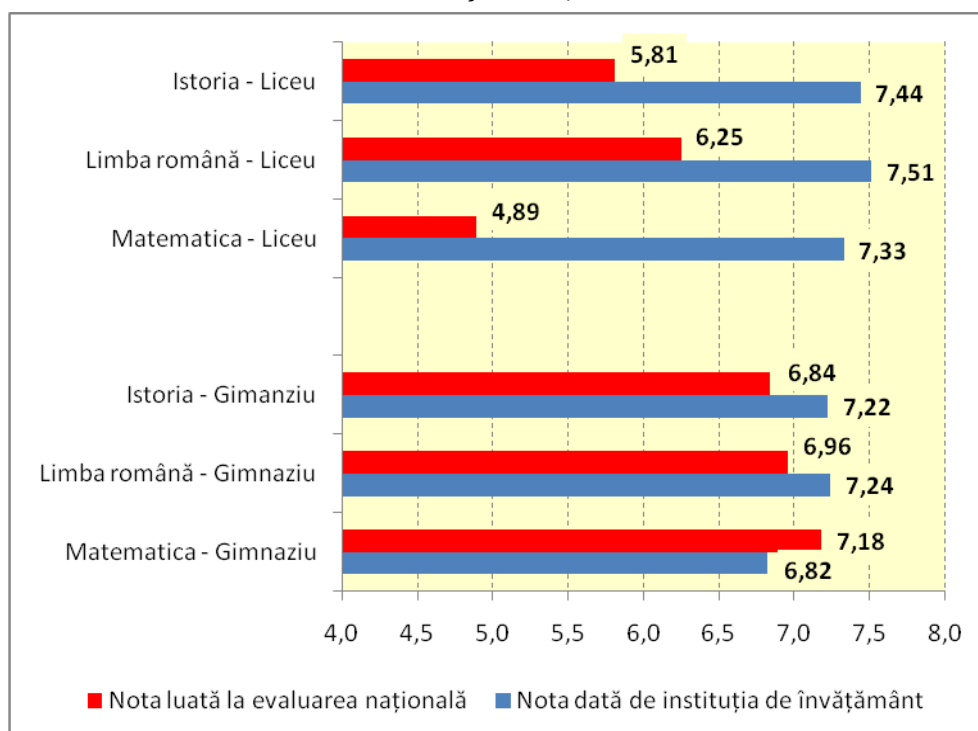
Evaluările naționale

Evaluările naționale includ: evaluările finale din învățământul primar, examenele de absolvire a gimnaziului și examenul de bacalaureat.

Întrebările principale la care trebuie să răspundă un studiu de politici educaționale privind competențele-cheie constau în următoarele: În ce măsură evaluările naționale sunt relevante? Obiective? Corecte? Evident, răspunsurile la aceste întrebări depind, în mare măsură, de modul de administrare a evaluărilor în cauză. Menționăm că evaluarea din învățământul primar este internă, cea din învățământul gimnazial – semiexternă și doar cea din învățământul liceal este una externă.

Unul din principalii indicatori în baza căruia am putea răspunde care este diferența dintre o evaluare internă și una externă ar putea fi diferența dintre rezultatele evaluărilor administrate de către personalul didactic al instituției de învățământ în care învață elevii evaluați (evaluări interne, semiinterne) și rezultatele evaluărilor efectuate fără implicarea personalului didactic din școlile în care învață elevii în cauză (evaluări externe).

Figura 5. Mediile notelor date de instituțiile de învățământ și celor luate la evaluările naționale, anul 2015

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității, 2015

Din datele prezentate în figura de mai sus se observă că în cazul examenelor de absolvire a gimnaziului (evaluări semiinterne), între notele anuale medii și notele luate de

elevi la examenele de absolvire a gimnaziului nu există diferențe semnificative, valoarea acestora fiind de doar 0,4 puncte de notare. În cazul examenelor de bacalaureat (evaluări externe), aceste diferențe sunt semnificative, ajungând până la circa 2,4 puncte de notare. În ansamblu, notele date de instituțiile de învățământ sunt mult mai "generoase" decât cele luate de elevi la evaluările naționale externe. Prin urmare, perfecționarea sistemului de evaluare a rezultatelor învățării se va face pe două dimensiuni:

- ameliorarea calității evaluărilor interne și semiinterne prin diminuarea inflației de note și promovarea integrității academice a cadrelor didactice;
- extinderea practicilor de evaluări externe, care ar trebui făcute nu doar la finele unui nivel sau ciclu de învățământ, dar și la finele fiecărei clase.

Autoritățile din învățământ ar trebui să decidă:

(1) cum rezultatele evaluărilor externe de la finele fiecărei clase influențează parcursul școlar ulterior al elevilor?

(2) care competențe-cheie vor fi supuse evaluării – cele ce se formează și se dezvoltă în cadrul unei singure discipline școlare sau cele transversale?

(3) care va fi metodologia evaluării – cea tradițională, practică în prezent în școli, sau una similară cu metodologiile evaluărilor internaționale, de exemplu, TIMSS, PIRLS sau PISA?

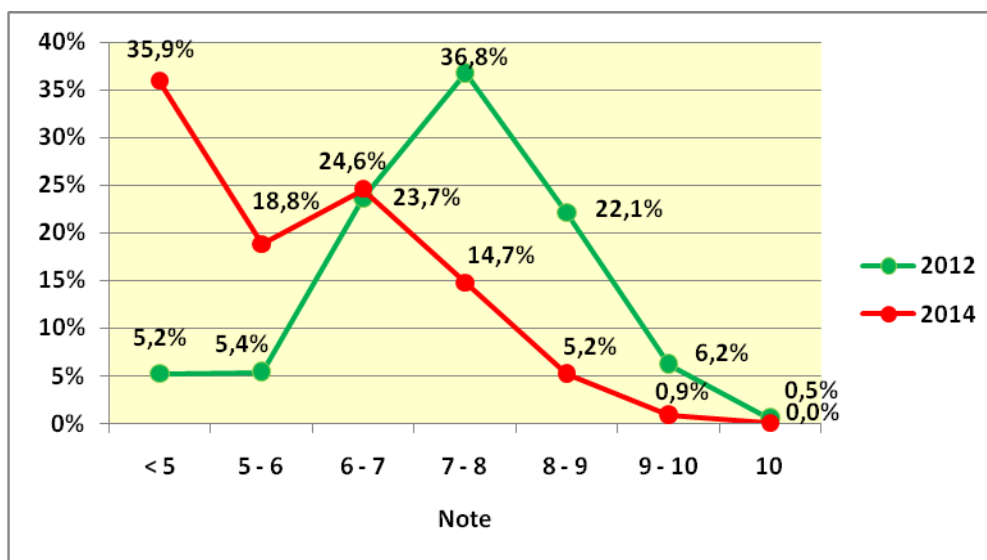
Accentuăm faptul că în anul 2013 metodologia de desfășurare a examenului de bacalaureat a fost modificată. Conform noii metodologii, procesele de administrare a testelor și de notare a lucrărilor elevilor au fost supuse unei monitorizări centralizate video. Această monitorizare a scos în evidență mai multe neajunsuri semnificative ale sistemului național de evaluare de atunci, principalele din ele fiind inflația și mistificarea notelor. Mai mult ca atât, s-a constatat că în lipsa unei monitorizări obiective a proceselor de organizare și desfășurare a examenelor, fie ele și externe, "goana" după note nemeritate favorizează apariția corupției academice [8, 9, 10].

Introducerea monitorizării video centralizate s-a dovedit a fi un factor determinant al evoluției ratelor de promovare și a notelor luate de absolvenți la examenele de bacalaureat. Astfel, în cazul examenelor externe, fără monitorizarea centralizată video (anii 2011, 2012), rata de promovare a examenului de bacalaureat era de 90%, pe când după introducerea monitorizării în cauză (anii 2013, 2014), rata de promovare a scăzut cu 30 de puncte procentuale, până la circa 60%.

Monitorizarea video a proceselor de administrare a testelor și notare a lucrărilor elevilor a influențat într-un mod decisiv nu numai rata de promovare, dar și distribuția notelor luate de absolvenți la examenul de bacalaureat. Astfel, dacă până la introducerea monitorizării video, circa 29% din candidați luau la examenele în cauză note de 8, 9 și 10, după introducerea monitorizării ponderea acestora a scăzut aproape de 5 ori, până la aproximativ 6%. Concomitent, a crescut de circa 7 ori ponderea candidaților care nu au

susținut cel puțin unul din examenele de bacalaureat, de la 5,2% în anul 2012, până la 35,9% în anul 2014. Aceeași tendință s-a atestat și în cazul notelor de 5 și 6, ponderea cărora a crescut de aproape 4 ori: de la 5,4%, în anul 2012, până la 18,8%, în anul 2014. Dacă până la introducerea monitorizării video, circa 36,8% din candidați luau note de 7 și 8, după introducerea monitorizării, ponderea acestora a scăzut de peste 3 ori, până la 14,7%.

Figura 6. Distribuția candidaților din licee după media la examenul de bacalaureat, anul 2014

Sursa: Agenția de Asigurare a Calității, 2014

Accentuăm faptul că scăderea rezultatelor școlare prin introducerea monitorizării centralizate video a proceselor de administrare a testelor și a celor de notare a lucrărilor elevilor a fost prognozată, practic, de toți actorii implicați în procesul educațional. În consecință, modernizarea metodologiei de evaluare prin crearea unor condiții egale de examinare pentru absolvenții de liceu, indiferent de mediul de reședință și specificul local al relațiilor elevi – părinți – profesori, nu a fost acceptată într-un mod unanim, fapt ce a provocat rezistență, reacții neadecvate și critici nejustificate din partea unor elevi, părinți, cadre didactice și de conducere și chiar a unor politicieni.

Evaluarea competențelor digitale în bază de procese și produse

Odată cu implementarea curriculumului centrat pe competențe, a apărut și necesitatea impetuoasă de actualizare a instrumentarului destinat evaluării nivelului de formare și de dezvoltare a competențelor. Principalele acțiuni întreprinse în această direcție au inclus elaborarea standardelor de competență și a standardelor de eficiență a învățării [11, 12].

În baza standardelor de competențe, în baza unui amplu proces participativ, au elaborat "Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor". Noutatea acestui document constă în dezvoltarea și promovarea ulterioară în sistemul de învățământ general din Republica Moldova a unui nou instrumentar de evaluare, care include: domeniul

învățării; standardul de eficiență a învățării; competența specifică; indicatorul de competență; produsul așteptat; criteriile de evaluare a produselor; descriptori/note [13, pag. 6].

Prezentăm în continuare instrumentarul de evaluare a uneia din competențele digitale, elaborat conform Referențialului centrat pe procese și produse ale activității elevilor [14].

Instrumentar de evaluare a competenței digitale în bază de produse

Domeniul: Tehnologia informației.

Standardul de eficiență a învățării: Procesarea textelor.

Competența specifică: Colectarea, păstrarea și prelucrarea informației cu ajutorul aplicațiilor software specializate.

Produsul pentru măsurarea competenței: Documentul electronic.

Criterii de evaluare a produsului:

- corectitudinea formatării caracterelor, paragrafelor, paginilor, tabelelor;
- corectitudinea inserării obiectelor: desenelor, tabelelor, formulelor, diagramelor;
- corectitudinea utilizării stilurilor;
- corectitudinea utilizării instrumentelor de verificare automată gramaticală a textelor;
- corectitudinea utilizării referințelor interne și externe.

Descriptori de notare (100% din obiectele textului corespund cerințelor înaintate

- nota 10; 50% – nota 5):
- setarea formatărilor de caractere, paragrafe, pagini și tabele;
- inserarea corectă de obiecte;
- setarea stilurilor de formatare;
- setarea efectelor speciale cerute pentru obiectele propuse ale documentului electronic;
- alegerea și setarea unor formătări de obiecte, adecvate destinației documentului electronic;
- aplicarea stilurilor de caractere în dependență de destinația documentului electronic;
- respectarea regulilor de securitate în cadrul realizării produsului.

Sursa: Referențial de evaluare. Disciplina Informatica. Institutul de Științe ale Educației, 2014

Instrumentarul de evaluare a fost pilotat în cadrul unui experiment pedagogic, la care au participat cadre didactice din instituțiile de învățământ general din mediul rural și urban,

zonele de nord, sud și centru. Majoritatea absolută a participanților la experimentul de pilotare au declarat că implementarea Referențialului a asigurat transferul de la evaluarea tradițională (decontextualizată) la evaluarea pe competențe (integrativă, autentică). Conform acestui criteriu, 93% din respondenți au apreciat Referențialul cu calificativele „în mare măsură” și „în foarte mare măsură”, și doar circa 7% – cu calificativul „nici mult, nici puțin”.

În opina respondenților, modelul de evaluare propus în Referențial oferă cadrul didactic posibilitatea de a selecta și utiliza metode mult mai obiective de evaluare. Faptul că evaluarea a devenit mai obiectivă „în foarte mare măsură” a fost menționat de circa 53% din respondenți, iar „în mare măsură” – de circa 47% din respondenți. Conform opiniilor respondenților, utilizarea indicatorilor de competență, a criteriilor de evaluare și descriptorilor de nivel fac evaluarea mai explicită și mai argumentată: „în mare măsură” – circa 60% și „în foarte mare măsură” – circa 40%.

Circa 93% din respondenți au apreciat Referențialul ca fiind "util" și "foarte util" pentru dezvoltarea gândirii creative a elevilor [13, pag. 8].

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Constatarea 1. În ansamblu, metodologiile de evaluare a nivelului de formare și dezvoltare a competențelor-cheie, puse în aplicare în Republica Moldova, corespund tendințelor europene. O realizare incontestabilă a sistemului educațional moldovenesc o reprezintă trecerea la metodologiile de evaluare a competențelor dobândite de elevi în bază de procese și produse. Totodată, eforturile autorităților au fost mai puțin consecvente în asigurarea participării țării noastre la evaluările internaționale. Acest fapt creează dificultăți semnificative în aprecierea obiectivă și relevantă a realizărilor sistemului educațional moldovenesc în comparație cu sistemele educaționale din țările cu realizări și tradiții în domeniu.

Recomandări. Implementarea în continuare a metodologiilor de evaluare a competențelor dobândite de elevi în bază de procese și produse. Participarea în mod obligatoriu la evaluările internaționale, în special la cele ce determină partea curriculumului școlar la matematică și științe achiziționată de către elevi (de exemplu, TIMSS și PIRLS) și cele ce determină în ce măsură învățământul îl pregătește pe elev pentru viață (de exemplu, PISA). Asigurarea relevanței, obiectivității și corectitudinii proceselor de desfășurare a evaluărilor internaționale prin excluderea intervențiilor din partea instituțiilor interesate în "înfrumusețarea" rezultatelor atât ale evaluărilor internaționale, cât și ale celor naționale.

Constatarea 2. Rezultatele evaluărilor externe, organizate și desfășurate în condiții ce garantează corectitudinea și obiectivitatea proceselor de administrare a testelor și de notare a lucrărilor, sunt cu mult mai modeste decât rezultatele evaluărilor interne, organizate și efectuate de către instituțiile de învățământ. Aceste diferențe semnificative

pun sub semnul întrebării buna funcționare a mecanismelor de evaluare internă a rezultatelor școlare și indică prezența unor grave probleme de integritate academică.

Recomandări. Perfecționarea mecanismelor de evaluare internă, reducerea semnificativă a inflației de note, promovarea integrității academice a cadrelor didactice și a celor de conducere. Implementarea mecanismelor de evaluare externă în învățământul primar și cel gimnazial.

BIBLIOGRAFIE

1. Comisia Europeană/EACEA/Eurydice, 2012. *Dezvoltarea competențelor-cheie în școlile din Europa: Provocări și Oportunități pentru Politică. Raport Eurydice.* Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2012. . – 68 p. ISBN 978-92-9201-446-9.

2. Comisia Europeană/EACEA/Eurydice, 2009. *Testarea națională a elevilor în Europa: obiectivele, organizarea și utilizarea rezultatelor.* Brussels: Eurydice, 2009. – 110 p. ISBN 978-92-9201-065-2.

3. Cabac, Eugeniu. *Influența factorilor contextuali asupra randamentului elevilor la matematică (clasele a IV-a și a VIII-a). Teză de doctor în pedagogie.* Universitatea de Stat din Tiraspol, 2008. – 176 p.

4. Barbăroșie, Arcadie; Gremalschi, Anatol; Jigău, Ion [et al.]. *Educația de bază în Republica Moldova din perspectiva școlii prietenoase copilului: Studiu.* Inst. de Politici Publice. Chișinău, 2009. – 128 p. ISBN 978-9975-901-94-9.

5. Mullis, Ina V.S.; Martin, Michael O.; Kennedy, Ann M. [et al.]. *PIRLS 2006 International Report.* Boston, 2007. – 386 p. ISBN 1-8899938-44-0.

6. Walker, Maurice. *PISA 2009 Plus Results: Performance of 15-year-olds in reading, mathematics and science for 10 additional participants.* ACER Project Publishing Department, 2011. – 193 p. ISBN 978-1-74286-067-1.

7. Spinei, Ion. *Politici educaționale în evaluarea rezultatelor școlare : Studiu de politici publice.* Inst. de Politici Publice. Chișinău : Lexon-Prim, 2014. – 49 p.

8. Magenta Consulting. *Opiniile, atitudinile și percepțiile actorilor sociali cu referire la organizarea și desfășurarea obiectivă, transparentă și credibilă a examenelor de bacalaureat în sesiunea de examinare 2013.* Chișinău, 2013.

9. Institutul de Politici Publice & Centrul de Investigații Sociologice și Marketing. *Studiu sociologic calitativ: Percepția reformelor și a principalelor probleme din învățământul general.* Chișinău, 2015.

10. Vlădicescu, Natalia; Gremalschi, Anatol; Barbăroșie Arcadie [et al.]. *Plățile formale și neformale achitate de către părinți în instituțiile de învățământ preuniversitar: St. sociologic.* – Chișinău: S. n., 2013 (Tipografia-Sirius). – 60 p. ISBN 978-9975-57-086-2.

11. Ministerul Educației. Institutul de Științe ale Educației, UNICEF Moldova. *Standarde de competență – instrument de realizare a politicilor educaționale*. Chișinău, 2010

12. Ministerul Educației. *Standarde de eficiență a învățării*. – Ch.: Lyceum, 2012 (F.E.-P. „Tipogr. Centrală”). – 232 p. ISBN 978-9975-4394-5-9.

13. Bucun, Nicolae; Pogolșa, Lilia; Chicu, Valentina; coord. șt. *Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor*. Ministerul Educației al Republicii Moldova, Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Științe ale Educației. – Chișinău: S. n., 2014 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 596 p. ISBN 978-9975-53-333-1.

14. Gremalschi, Anatol; Ciobanu, Irina; Ivanov, Lilia [et al.]. *Referențial de evaluare. Disciplina Informatica*. Referențialul de evaluare a competențelor specifice formate elevilor, Chișinău, Ministerul Educației al Republicii Moldova, Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Științe ale Educației, 2014. Pag. 365-379.